NOWINY NAUKOWE.

Cesarska Akademija nauk w St. Petersburgu odbyła d. 29 grud. r. z., z okoliczności pierwszego stóletniego obchodu swojego założenia, uroczyste publiczne posiedzenie, które było zaszczycone obecnością Nayjaśnieyszych Cesarstwa Ichmość i Nayjaśnieyszey Cesarzowey Matki, jako też Ich Cesarskich Wysokości Wielkiego Xięcia Następcy, Wielkiego Xięcia Michała i Wielkiey Xiężny Heleny.

Dnia 27 tego miesiąca, deputacya akademicka, złożona z P. Ministra publicznego oświecenia, Admirała *Szyszkowa*, P. Radcy taynego *Uwarowa*, prezydenta, P. Rzeczywistego Radcy stanu *Sztorcha*, członka; i P. Radcy Kollegialnego *Fussa*, dożywotniego sekretarza, wprowadzona przez Wielkiego Szambelana, Hrabiego *Litta*, miała honor bydź przypuszczoną do Ich Cesarskich Mości i Nayjaśnieyszych Członków Familii, i zanieść do Nich naypokornieysze zaproszenie, na tak wielką uroczystość akademii. Posiedzenie to, na którém znaydowało się wielu członków wyższego Duchowieństwa, Urzędników Dworu, Ministrów, Członków ciała dyplomatycznego, celnieyszych Urzędników cywilnych i woyskowych, oraz znaczna liczba osób znakomitych, zagajone zostało mową w języku rossyyskim, w którey P. Prezydent, Radca tayny *Uwarow*, wyłożył pokrótce historyą Akademii i dobrodzieystw, któremi Nayjaśnieysi Monarchowie Rossyi, obsypywali to Towarzystwo, od jego założenia.

P. Dożywotni sekretarz, Radca Kollegialny *Fuss*, wystawił w języku francuzkim rys prac Akademii, w ciągu pierwszego wieku jey bytu, i licznych a ważnych przysług, jakie sprawiła we wszystkich gałęziach umiejętności — Złote medale, wybite z okoliczności tego obchodu, zostały złożone

przez prezydenta Ich Cesarskim Mościom i Ich Cesarskim Wysokościom.

Poczém dożywotni sekretarz zabrał głos, na odczytanie: 1) przedmiotów podanych przez akademiją do nagród, z fizyki, historyi i ekonomii polityczney, jako też zadań do dwóch nagród, z historyi, na które fundusz ofiarowany został przez P. Prezydenta i pewnego bezimiennego; 2) listy członków honorowych i korrespondentów, obranych przez akademiją z tey okoliczności. Na czele tey listy, znaydują się imiona Nayjaśnieyszego Cesarza Jegomości, Króla Jmci Pruskiego, J. C. W. Wielkiego Xięcia Następcy, J. C. W. Nayjaśnieyszego Cesarzewicza i Wielkiego Xięcia Konstantego, oraz J. C. W. Wielkiego Xięcia Michała.

Posiedzenie zakończyło się mową dziękczynną, po francuzku, do zgromadzenia, w imieniu akademii mianą przez Rzeczywistego Radcę stanu *Storcha*. Mowa ta, była czytana przez jednego z jego kollegów, z przyczyny słabości głosu uczonego akademika.

Po odbytém posiedzeniu, wydane było wielkie śniadanie, w jedney z sal, a wieczorem, budowy akademickie były oświecone.

Lista członków jednogłośnie wybranych przez to uczone Towarzystwo, tak honorowych, jako i korrespondentów, a których imiona ogłoszone zostały na tym posiedzeniu:

Członkowie honorowi w kraju. Przenaywielebnieyszy *Eugeniusz*, Metropolita Kijowski i Halicki, Rzeczywisty Radca Tayny Xiąże *Alexander Golicyn;* Admirał N. S. *Mordwinow;* Jenerał-adjutant Baron *Dybicz;* Jenerał-adjutant i Senator *Sieniawin;* Jenerał-adjutant Hrabia *Woroncow;* Jenerał inżenierów K. *Oppermann;* Jenerał porucznik Xiąże *Lieven;* Jenerał porucznik Hrabia *Sievers*; Sekretarz Stanu *Rehbinder* i Sekretarz Stanu *Błudow*, Towarzysz Ministra Oświecenia Publicznego; Professorowie Cesarskiego

Uniwersytetu Dorpatskiego: Radca Stanu *Ewers*, i Radca Dworu *Struwe*.

Członkowie honorowi zagraniczni. Członkowie instytutu francuzkiego: Baron *Poisson*, Baron *Karol Dupin*, *Thénard*, *Abel-Rémuzat*, *Champollion* młodszy, w Paryżu: Kapitan marynarki angielskiey *Parry;* prezydent Królewskiego Towarzystwa w Londynie, *H. Davy;* kapitan artylleryi angielskiey *Sabine;* PP. *Herschell*, astronom, i *Malthus*, w Londynie, P. *Göethe* w Weymarze; P. *Bättiger*, archeolog w Dreznie; PP. *Blumenbach*, professor historyi naturalney; i *Heeren* professor historyi w Getyndze; *Niebuhr*, professor litteratury klassyczney w *Bonn;* P. *Sestini* archeolog we Florencyi.

Członkowie korrespondenci w kraju.. PP. *Arguelander*, prof. astronomii i *Hellstrëm* prof. matematyki w Cesarskim Uniwersytecie w Abo. PP. Radcy kollegialni *Cziżow*, prof. matematyki, *Sołowjew* prof. chemii, i Radcy Dworu *Szczegłow* prof. fizyki, tudzież *Arsenjew* prof. statystyki i ekonomii polityczney w Cesarskim Uniwersytecie St. Petersburskim. P. Radca Stanu *Kaydanow*, prof. historyi w Liceum Carsko-Sielskiém. P. Radca Dworu *Koeppen*. PP. Radcy Dworu *Eichwald*, prof. zoologii i *Kupfer* prof. chemii i mineralogii w Cesarskim Uniwersytecie Kazańskim. P. Radca kollegialny *Gniedicz;* P. Radca Dworu *Wostokow*. PP. Radcy honorowi *Strojew* i magister *Pogodin* w Moskwie.

Członkowie korrespondenci zagraniczni. *Leopold Krug*, Radca tayny w Berlinie. *Berr*, prof. fizyologii w Królewcu. *Sartorius*, prof. nauk politycznych w Getyndze. *Guschke*, bibliotekarz w Rostoku. *Tirsche*, filolog w Monachium. *Robert-Brown*, botanik w Londynie. *Nesse-von-Esenbeck*, botanik i prezydent akademii Leopoldyńskiey w Bonn. *Kopitar*, bibliotekarz w Wiedniu. *Decandolle* botanik w Genewie.

Zadania do nagrodna témže posiedzeniu ogłoszone.

Nagroda z Fizyki.

Przyrodzenie przedstawia nam w nauce o Świetle cztery zagadnienia do rozwiązania, w czém każdy fizyk trudność znaydował, to jest: odbijanie się światła, koła kolorowe, polaryzacyą i łamanie się podwóyne. Newton dla rozwiązania dwóch pierwszych utworzył swoją hypotezę zbliżeń łatwego przepuszczenia i łatwego odbijania, którą Pan Biot wznowił, przekształcił i z taką biegłością pod rachubę podciągnął, iż nie pozostało w tém nic więcey do życzenia. Odkrycia polaryzacyi światła, któreśmy winni Panu Malus, nowe rzuciły wyobrażenie na zjawisko łamania się podwóynego, traktowanego szczególniey przez Newtona i Huyghensa; pracy zaś P. Biota winniśmy dalsze tych dwóch przedmiotów rozwinięcie, o tyle dokładne, o ile nam tego dzisieysze obserwacye i rachunek dozwalają.

Pomimo tych wszystkich prac, przez które zgłębiamy naysubtelnieysze działania natury, nie znaydujemy na tém obszerném polu trudności, jak tylko rozwiązanie matematyczne, pogrążające nas w nieznajomości przyczyny fizyczney tych zjawisk. Poymujemy z niepewnością, że wszystkie łączyć się powinny w pojedynczy fenomen łamania się podwóynego. Z jedney bowiem strony, nie opierając się na żadném przypuszczeniu, uważać można odbijanie się i koła kolorowe, jako rozkładania się światła, tudzież zboczenia promieni pojedyńczych; z drugiey zaś, wiemy z czynionych przez P. Brewster badań, że kąt polaryzacyi zawisł zupełnie od kąta łamania się, a z badań P. Biota wiemy, że światło się polaryzuje przechodząc przez kilka warst tegoż samego środka, przedzielonych powietrzem lub innym jakimkolwiek różnorodnym środkiem.

Tak więc matematycznie tylko poznajem te fenomena: dwa pierwsze, przez przypuszczenie jakieyś ukrytey w świetle własności, która się nie objawiła dotąd przez fenomena pojedyńcze; dwa drugie przez nadanie im sił przyciągających i odpychających, których rozbiór przywiódł to działanie do osi jeometrycznych danego położenia. Ale ta własność ukryta i te siły, które zdają się przechodzić z oznaczoney linii jeometryczney, nie zaspakajają fizyka, ani czynią zadosyć jego obowiązkowi, stosowania fenomenow złożonych do fenomenow pojedyńczych, dokładnie stwierdzonych.

P. Young mniemał, iż ten cel osiągnie, co do dyffrakcyi i co do kół kolorowych, szukając w prostych zasadach ruchu przyczyny tych fenomenów tajemnych, porzucając układ wypływu, utworzony przez Newtona, przyymując układ drgania przedstawiony przez Descarta, zgłębiany przez Huyghensa, uzupełniony przez Eulera, a w końcu zarzucony, niemniey na mieyscu przypuszczenia zbliżeń, przyymując zasadę interferencyi, opartą zupełnie na teoryi matematyczney fali i drgań.

Każdy fizyk poprzestałby chętnie na oczywistości tych wykładów tak fizycznych, jako i matematycznych, gdyby go następujące nie wstrzymywały uwagi. Promienie światła, przepuszczone przez mały otwór w przestrzeń ciemną, przechodzą tylko w pierwotnym kierunku, a nie tak, jak dźwięk we wszelkich kierunkach. P. Young nie przypuszcza za prawidło, tylko pierwszy rodzay przechodzenia: powinien on był wszelako, albo raczéy P. Fresnel na jego mieyscu, odwołać się do drugiego, dla wyjaśnienia niektórych części fenomenu diffrakcyi, to, co właśnie jest sprzecznością, gdy nie można żadnéy oznaczyć przyczyny, dla czego światło, po większéy części zachowując swóy kierunek, w niektórych jednak razach rozprasza się na wszystkie strony. W układzie fali, prędkość światła przechodzącego środki przeźroczyste, jest w stosunku od-

wrótnym gęstości: mnieysza jest w gęstszym, a większa w mniey gęstym; zasada, którą Euler z teoryi swojéy wyprowadził. Zasada ta wszakże sprzeciwia się wyraźnie, prostemu i zadowalającemu wykładowi diffrakcyi, popartemu przez Newtona licznemi doświadczeniami, i wzmocnionemu doświadczeniem P. Parrot, w którém postrzegać się daje gięcie się snopka promieni słonecznych, przechodzącego przez środek, którego gęstości warstw są zmienne, a to ku warstom gęstszym, z których wychodząc, w odległości kilku stop, przedstawiają obraz kolorów pryzmatycznych tak wyraźnie, jak za pomocą samego pryzmatu otrzymać możemy.

Gdy więc to tłumaczenie Newtona, tak ściśle dowiedzione i dające się zastosować do wszystkich znajomych fenomenów łamania się światła, widocznie za prawidło stanowi, że prędkość światła jest gęstsza w środku gęstszym; tém samém widoczną jest rzeczą, że układ fali nie może być układem natury.

Wreszcie chemiczne własności światła, tak powszechnie potwierdzone, sprzeciwiają się takowemu układowi, z przyczyny, że trudno jest do pojęcia, ażeby eter w spoczynku będący nie mógł chemicznie działać, i żeby do działania takowego potrzebował wprzódy tworzyć fale. Przykład powietrza atmosferycznego, z którego przyswajają fenomena dzwięku do poparcia układu optycznego fal, zbija wprost wyobrażenie, że działania chemiczne eteru nie mają mieysca, jak tylko za pomocą ruchu falowego. wiadomo albowiem dobrze, że powietrze atmosferyczne nie koniecznie musi dzwięk wydawać, ażeby wywierało swoje powinowactwa.

Istnie, prócz tego, trzeci układ światła, znajomy od r. 1809, lecz mniey upowszechniony od innych (*), a który nazwaćby można układem

---

(*) Znayduje się w dziele pod tytułem: *Grundriss der*

chemicznym Optyki; w tym, P. Parrot wyprowadza fenomena Optyki z własności chemicznych światła. Układ takowy wyjaśnia szczegóły, przyymując za zasadę jedynie większe łamanie się w środkach gęstszych, zasadę, która przedstawia większe podobieństwo do zasady przenoszeń przez Pana Young przypuszczaney. Lecz, oparty w swoich przystosowaniach na kilku tylko wykreśleniach jeometrycznych, bez poparcia rachunku analitycznego, tém samém nie przedstawia tego stopnia oczywistości, jaka wypływa ze zgodności wniosków rachunku z wnioskami postrzeżenia. Prócz tego, nie był on jeszcze zastosowany do polaryzacyi światła.

Zważywszy takowy stan rzeczy, Akademia podaje do wyboru współubiegających się trzy następujące zadania:

Albo wynaleźć i gruntownie ustanowić przyczynę fizyczną czterech wyżey wzmiankowanych fenomenów w układzie wypływu i zbliżeń.

Albo układ optyczny fali uwolnić od wszelkich, poczynionych przeciwko niemu zarzutów, tudzież zastosować do polaryzacyi światła i łamania się podwóynego.

Albo ugruntować układ chemiczny optyki na rachunkach i potrzebnych doświadczeniach, w celu podniesienia go do stopnia pewnéy teoryi, obeymującéy wszystkie fenomena, które się stosują do odbijania, do kół kolorowych. do polaryzacyi światła, i do łamania się podwóynego.

Akademia, pragnąc przez nininieyszy konkurs zjednoczyć wyobrażenia fizyków w przedmiocie, równie ważnym jak subtelnym, naznacza *dwuletni* termin do konkursu, to jest: do 1 stycznia

---

theoretischen Physik zum Gebrauche für Vorlesungen von Georg. Friedr. Parrot Dorpat. 1809. A dokładniéy wyszczególniony we 3ch rozprawach o Optyce, umieszczonych w Rocznikach fizyki *Gilberta* z r. 1815. T. 51.

1829 roku, i przysądzi nagrody 200 czer. złotych temu z ubiegających się, który naydokładniéy uzasadni jedną ze trzech pomienionych hypotez.

W przypadku, gdyby żadna z rozpraw nie spełniła oczekiwania Akademii, ta, która naywięcéy zbliżona będzie do celu, i która zawierać będzie nowe, a ważne poszukiwania, otrzyma *accessit* 100 czer. zł.

2. *Nagroda z Historyi.*

Wykazać skutki wynikłe z panowania Mogołów dla Rossyi, która im była podległą; dadź oraz poznać wpływ jego na polityczne stosunki państwa z obcymi, na ustawy, rząd, i cywilizacyą ludu rossyyskiego.

Żądaniem jest, iżby stan wewnętrzny Rossyi i stosunki jéy zewnętrzne przed pokonaniem Mogołów były wiernie określone, tudzież, ażeby, porównywając wszystkie data czerpane przez naszych kronikarzy rossyyskich, niemniéy ze źródeł wschodnich i zachodnich, okazano następnie: jakie w tymże czasie było położenie ludu zwycięzkiego? jaki był rodzay jarzma, ciążącego na krajach panowaniu jego podległych? w końcu przeyśdź należy do zaszłych zmian co do stanu narodu rossyyskiego w czasie trwania téyże podległości.

3. *Nagroda z Ekonomii politycznéy.*

Wiadomo, że cena płodów rolniczych Rossyi, od środka 17 wieku ciągle wzrastająca, zaczyna od niejakiego czasu upadać. Jakie być mogą przyczyny takowéy zmiany? od którego właściwie czasu nastąpiła co do każdego płodu większey wagi? w jakim stosunku cena ich spadała, bądź wewnątrz państwa, bądź w handlu zewnętrznym? czyli podobna, że to zniżenie trwać będzie? wreszcie, jakie są środki zaradcze, któreby Rossya mogła znaleśdź w swéy ziemi i w swoim prze-

myśle, dla wynagrodzenia strat wynikających stąd dla dochodu narodowego.

Czas konkursu do nagrody z Historyi nazna-cza się do 1 stycznia 1829, z Ekonomii politycznéy do 1 stycznia 1828. Każda z tych nagród wyno-si 100 czer. zł., równie jak i dwie następne.

Nagroda z Historyi wniesiona przez Prezesa.

Wyśledzić stosunki, zachodzące pomiędzy pra-wem rossyyskiém naydawnieyszém, a prawem in-nych narodów sławiańskich? Czyli porównywa-nie ułamków jednakich praw rozmaitych, uspra-wiedliwia to domniemanie, że ludy pochodzące z wielkiego rodu Sławian też same praw miały zasady? Po rozwiązaniu zaś tego zagadnienia w sposobie twierdzącym, wymienić główne mieysca, zachodzącey różnicy pomiędzy powszechném pra-wem ludów rodu sławiańskiego, a prawem rzym-skiém i niemieckiém.

Nagroda wniesiona przez bezimiennego.

„*Dać poznać zabytki naydawnieyszego pra-wa rossyyskiego, które doszły aż do naszych czasów, oraz wskazać ich źródła.*"

W celu rozwiązania tego zagadnienia, zacząć wypada od poszukiwania wszystkich zabytków prawodawstwa rossyyskiego przed 14 wiekiem, jakiemi są księgi praw całkowite, albo też pra-wa i ułamki rozproszone, zawarte w dziejach cza-su, lub zachowane oddzielnie w kopiach. Nale-ży potém roztrząsnąć wszystkie te części kryty-cznie, tak co do ich języka, jako też ich treści. W końcu porównać należy prawa cesarstwa wschodniego i prawa ludów niemieckich, mia-nowicie prawa anglo-saxońskie, fryzyyskie, skan-dynawskie, z jedney strony, a prawodawstwo rossyyskie z drugiey, o ile to ostatnie z pierw-szych czerpane było.

Akademia wzywa do ubiegania się o te nagrody uczonych wszystkich narodów, nie wyłączając od tego swoich członków honorowych i korrespondujących. Akademicy sami, powołani do sprawowania w tey rzeczy powinności sędziów, od ubiegania się są wyłączeni.

Autorowie nie mają zamieszczać nazwisk swych na dziełach, ale tylko zdanie lub godło; dołączą oraz do swoich rozpraw bilet opieczętowany, mający na sobie dewizę, wewnątrz zaś nazwisko, godność i zamieszkanie autora. Sam tylko bilet, należący do rozprawy otrzymującey nagrodę, będzie otworzony; wszystkie zaś inne bez odpieczętowania zostaną spalone.

Rozprawy powinny być pisane charakterem czytelnym, bądź w języku rossyyskim, niemieckim, bądź w łacińskim, i adresowane do dożywotniego sekretarza akademii, który obowiązany będzie udzielić osobie wskazaney przez autora bezimiennego zaświadczenie przyjęcia, zawierające dewizę i numer, którym oznaczy rozprawę.

Rozprawa uwieńczona staje się własnością akademii; autor przeto nie będzie mógł nigdzie jey drukować, bez wyraźnego pozwolenia Akademii. Inne zaś wszystkie mogą być żądane na powrót od sekretarza, który je odda tu w Petersburgu osobie przez autora w tym celu upoważnioney.

— Medal złoty, wybity z okoliczności stoletniego obchodu założenia Cesarskiey Akademii nauk w St. Petersburgu, wyryty został przez Hrabiego *Teodora Tołstego*, wedle rysunku akademika *Kelera*. Z jedney jego strony, znayduje się wizerunek Nayjaśnieyszego Cesarza Jegomości, z napisem: Nikołay Pierwszy Cesarz i Samowładca Wszech Rossyy; odwrótna zaś strona wyobraża Minerwę, otoczoną swojemi attrybutami, trzymającą w prawey ręce koronę, nad podwóynym popiersiem z wizerunkami Cesarzów Piotra Igo i Alexandra Igo; napis: *Założycie-*

lowi i Dochowującym; u dołu: *Cesarska Akademija umiejętności w St. Petersburgu XXIX grudnia* MDCCCXXVI. (Napisy te są po rossyysku).

— *Królewskie Towarzystwo Przyjaciół nauk w Warszawie*, d. 7 stycz. r. t. na posiedzeniu centralném, obrało prezesem swoim J. U. *Niemcewicza.*

Nowe dzieła polskie.

Prawo. 1. *Statut Kazimierza Jagiellończyka, pomnik naydawnieyszych uchwał litewskich z XV wieku, wynaleziony i drukiem ogłoszony, staraniem Ignacego Daniłowicza, professora w Cesarskim Uniwersytecie Charkowskim. w Wilnie, nakładem i drukiem A. Marcinowskiego.* 1826, w 8ce str. XVIII i 78.

Na początku umieszczony wstęp, daje naprzód wiadomość, że ten pomnik prawodawstwa krajowego znaleziony jest w r. 1824 przez P. Daniłowicza, w bibliotece zeszłego kanclerza hr. Rumiańcowa w Petersburgu; daley krótki rys ducha praw litewskich, a w szczególności ustaw Kazimierza Jagiellończyka po rusku pisanych, w rękopiśmie *Sudebnikiem* nazwanych, które na rok 1464 naypodobniey przypadają, a naypoźniey na rok 1480. Te ustawy, co do słowa, wydrukowane głoskami polskiemi i rossyyskiemi, tłumaczone są także dosłównie na polski, a od str. 40 do końca, znayduią się noty objaśniające szczegóły pomienioney ustawy. Pismo to zasługuje na pilną uwagę badaczów historyi krajowey, a mianowicie historyi prawodawstwa.

Nauki historyczne. 2. *Rys Statystyki Państwa Rossyyskiego, przez Antoniego Bolesława Hlebowicza. w Warszawie, w drukarni Łątkiewicza przy ulicy Senatorskiey N. 467. 1826. w 8ce str. 226. i niel. 16.*

Autor we wstępie, tak mówi o swojey pracy: „Niedostatek dzieł statystycznych o Państwie Rossyyskiém w polskim języku, był mi powodem do zajęcia się układem tego pisma. W tym krótkim rysie starałem się dać ogólną wiadomość, wykazującą rzeczywisty stan Rossyi, z tylu względów naybardziey nas zaymujący. Jakoż odpowiednie żądaniu mojemu obrałem dzieło (Opyt naczertania Statistiki gławnieyszych Hosudarstw po nynieszniemu ich sostojaniu Moskwa 1821), z którego oprócz licznych odmian, tak co do wykładu, jako też planu, naywięcey czerpałem i w niektórych mieyscach prawie dosłownie przekładałem, nadto nie zaniedbałem i z innych autorów korzystać, ile wymagała potrzeba, zwracając zawsze uwagę na głównieysze przedmioty, nie zaś suche wyliczanie szczegółów, które, acz są po części konieczne w dziełach podobnego rodzaju, w tém jednak, które właściwie jest tylko ogólnym rysem wszystkiego, cokolwiek się w tak obszerney Monarchii znayduje, zdaje się, że byłoby zbyteczne. Oddając to pismo pod sąd światłych czytelników, upraszam, żeby z jedney ze mną strony zważając na tę pracę, raczyli gruntownemi uwagami wykryć wszelkie uchybienia, każda rozsądna rada przyjęta będzie z wdzięcznością i posłuży dla mnie za wzór do dalszych w tym zawodzie zatrudnień.” Zaraz po przytoczonym tu wstępie: „Dla czytelników chcących mieć obszernieyszą o Rossyi pod względem statystycznym wiadomość, przywiodę (mówi autor) znajomszych w tym rodzaju autorów.” Wyliczenie dzieł nie jest zupełne, a należało koniecznie między niemi umieścić dwa wyborne w tym rodzaju dzieła, to jest: 1. *Wichmana*, *Darstellung der russischen Monarchie nach ihren statistisch-politischen Beziehungen.* i 2. *Arsenjewa, Naczertanije statistiki Rossiyskaho Hosudarstwa.* Petersb. 1818. we dwóch tomach. Samo dzieło zaczyna: I. Opis statystyczny ziemi, składającey Rossyą, do którey łączy Krolestwo Polskie, po-

dzielony na następujące rozdziały: A) obszerność, granice i podział, z wyliczeniem miast guberskich, powiatowych i celnieyszych niepowiatowych. B) Przyrodzone własności kraju: a) góry, b) płaszczyzny i stepy, c) wody. C) Klima i gatunek ziemi. D) Płody, z trzech królestw przyrodzenia. E) Ludność. F) Mieszkańcy, podług pokoleń: sławiańskiego, fińskiego, tatarskiego, mongolskiego, manżurskiego wyliczeni (str. 1—58) — II. Ustawy dotyczące się państwa: A) Obraz rządu i następstwo na tron. B) Tytuł Monarchy. C) Herb Państwa. D) Dwór Cesarski. E) Ordery (str. 59—70)— III. Ustawy tyczące się praw poddanych. A) Stan szlachecki. B) Duchowieństwo. C) Stan średni, a) kupiecki, b) mieszczanie, c) cechowi, d) posadnicy. D) Stan rolniczy. Ustawy tyczące się osób, będących w służbie wojenney lub cywilney. Ustawy kościelne. (str. 70—90) — IV. Administracya państwa. Zacząwszy od Rady państwa wy- władze i zależące od nich pomnieysze wydziały, przechodzi do administracyi guberniy, zastanawia się nad administracyą duchowną, polityczną, morskich sił, ekonomiczną. (str. 90—144).— V. Zewnętrzne stosunki Rossyi z obcemi mocarstwami. Wyliczone tu są traktaty celnieysze z postronnemi państwami zawierane. (str· 145—149).— VI. Gospodarstwo narodowe. A) Przemysł rolniczy, obeymujący leśnictwo, ogrodnictwo, chow bydła, konie, pszczoły, jedwab, łowiectwo, rybołowstwo, górnictwo, kopalnie i t. d. B) Przemysł rękodzielny. C) Handel morski i lądowy. Pieniądze. Miary i wagi. Dołączone są przytém cztéry tablice porównania miar, wag i monet rossyyskich z głównieyszemi europeyskiemi. (str. 150—206).— VII. Oświecenie narodowe. Wyliczone są w tym oddziale zakłady naukowe tak ogólne, jak szczególne. (str. 207—224). Na str. 225 przedostatniey, jest wiadomość o urządzeniu Ministeryum Dworu Cesarskiego. Wykazawszy rozkład tego dzieła, życzyć nam pozo-

staje, ażeby zaymujący się wyłącznie tą nauką, pilnie je roztrząsnęli, należycie ocenili, i dopełniając życzeń autora, wskazali uchybienia, jakich w pracy tego rodzaju uniknąć trudno. Wyznać trzeba, że nie zawsze korzystał autor z dokładnych i nayświeższych źrzódeł, jakie już w dziełach osobno wydanych, już w pismach peryodycznych łatwo jest znaleźć. Naprzykład, zamiast przytoczoney (str. 211) liczby uczniów w uniwersytetach państwa z roku 1813, wynoszącey 42,000, należało wymienić ich liczbę z r. 1824, wynoszącą 69,629, a w samym wydziale uniwersytetu wileńskiego, już nie 13,000, ale 20,665. Wiadomość o tém znayduje się w Kartkach Bibliograficznych P. Keppena i w Dzienniku Wileńskim r. z. Ta uwaga do wielu innych szczegółów zastosowaną bydź może. Dokładność jak naywiększa i umiejętne źrzódeł użycie stanowi prawdziwą zaletę dzieł statystycznych. Powtórne wydanie dzieła, o którém mówimy, nie tylko uniknie niedokładności, i teraz nie nader licznych, lecz nowemi wiadomościami niewątpliwie zbogacone zostanie.

P o e z y a. 3. *Sonety Adama Mickiewicza. Moskwa, w drukarni uniwersytetu. Nakładem autora 1826. w 4ce wielk. str. 48.*

Rodzay poezyi, w którym Petrarka nieśmiertelnym się uczynił, a który w języku polskim zaledwie jest znajomym, formą swoją krępujący swobodę umysłu poetyckiego, świeżo literaturę naszę zbogacił. Czterdzieści sonetów P. Mickiewicza, a w tey liczbie 18 krymskich, zbiór ten składają. Wydanie jest ozdobne i poprawne. Przytaczamy tu na probę parę sonetów:

R e z y g n a c y a.

Nieszczęśliwy, kto próżno o wzajemność woła,
Nieszczęśliwszy jest, kogo próżne serce nudzi,
Lecz ten u mnie ze wszystkich nieszczęśliwszy ludzi,
Kto nie kocha, że kochał, zapomnieć nie zdoła.
Widząc jaskrawe oczy i bezwstydne czoła,

Pamiątkami zatruwa roskosz, co go łudzi;
A jeśli wdzięk i cnota czucie w nim obudzi,
Nie śmie z przekwitłém sercem iść do stóp anioła.
Albo drugiemi gardzi, albo siebie wini,
Minie ziemiankę, z drogi ustąpi bogini,
A na obiedwie patrząc żegna się z nadzieją.
I serce ma podobne do dawney świątyni,
Spustoszałey niepogód i czasów koleją,
Gdzie bóstwo nie chce mieszkać, a ludzie nie śmieją.

Stepy Akermańskie.

Wpłynąłem na suchego przestwór Oceanu.
Wóz nurza się w zieloność i jak łódka brodzi,
Śród fali łąk szumiących, śród kwiatów powodzi,
Omijam koralowe ostrowy burzanu.
Już mrok zapada, nigdzie drogi ni kurhanu;
Patrzę w niebo, gwiazd szukam przewodniczek łodzi;
Tam zdala błyszczy obłok? tam jutrzeńka wschodzi?
To błyszczy Dniestr, to weszła lampa Akermanu.
Stóymy! — jak cicho! — słyszę ciągnące żórawie,
Ktorychby nie doścignęły źrenice sokoła;
Słyszę kędy się motyl kołysa na trawie,
Kędy wąż śliską piersią dotyka się zioła.
W takiey ciszy! — tak ucho natężam ciekawie,
Że słyszałbym głos z Litwy, — jedźmy, nikt nie woła.

Romanse. 4. *Tarło, powieść z dziejów polskich, przez Fryderyka Hr. Skarbka, autora Pana Starosty. Warszawa, nakładem i drukiem N. Glücksberga księgarza i typ. Król. uniwersytetu. 1827. w 16ce Tom I. str. IX. i 194. niel. 4. Tom II. str. 162 nieliczb. 4.*

Romanse historyczne w dzisieyszych czasach częściey się zaczęły ukazywać w różnych krajach i u nas. Jan z Tęczyna, Pojata, Dway Sieciechowie, Pan Starosta, i t. d. z różnych dziejów krajowych mają osnowę. *Tarło* zaymuje przeciąg czasu od wkroczenia Karola XII, króla szwedzkiego do Polski i elekcyi Stanisława Leszczyńskiego, aż do uwięzienia pierwszego z nich w Benderze roku 1713, i jest wystawiony w sposobie nader zaymującym.

Chemija. 5. *Chemija, z zastosowaniem do sztuk*

i rzemiosł, ułożona przez Ignacego Fonberga. Tom I obeymujący wiadomości wstępne i naukę o ciałach prostych. Ze 4 tablicami na miedzi rytemi. w Wilnie, drukiem Józefa Zawadzkiego. 1827. w 8ce więk. str. XXIV i 464.

Doniesienia Bibliograficzne.

Od początku roku bieżącego, pisma publiczne doniosły o wyyściu dzieł nowych, o których bibliograficzney wiadomości zupełney umieścić w Dzienniku nie zaniedbamy, jak tylko dzieła same mieć będziemy mogli. Tymczasem krótkie o nich doniesienie czynimy: *w Warszawie wyszły:* 1) *Nowy kalendarzyk polityczny*, od lat osmiu wydawany, zawiera: prócz zwyczaynego wyszczególnienia familiy panujących, urzędników i officyalistów wszelkich władz królestwa, traktów i odchodu poczt, historyczno-statystyczny opis województwa Krakowskiego. 2) *Rocznik instytutów religiynych i edukacyynych w królestwie polskiém za rok* 18$\frac{26}{27}$, z rycinami. Prócz szczegółowego wykazu wszełkich zakładów i należących do nich osób, obeymuje opisy historyczne instytutów religiynych, a mianowicie katedr, kollegiat, seminaryów i domów dla emerytów, podobnie, jak w piérwszym takimże roczniku instytutów edukacyynych. 3) Kolenda na rok 1827 pod tytułem: *Nauki poczciwego Ryszarda*, przez sławnego *Franklina*, z przydaniem trzech innych pism tegoż autora, oraz, powieści wschodniey pod tytułem: Przyjaciele. 4) *Bronisława, upominek na rok* 1827 obeymuje poezye. 5) *Saint Clair*, czyli *Wygnańcy na wyspie Barra*, romans historyczny, tłumaczony z angielskiego, we 4ch tomach in 12mo, ozdobionych pięknemi rycinami. Drukowany nakładem N. Glücksberga, Romans ten tłumaczony jest na francuzki i niemiecki. 6. *Zasady Ekonomii Polityczney* (Rikarda) Tom Iszy po polsku, w drukarni XX. Missyonarzów. Dzieło dedykowane Nayjaśnieyszemu Cesarzowi Jegomości Nikołajowi, przez tłumacza St.

Kunatt prof. w uniwer. warszaw. 7) *Bayki i powieści* Stanisława *Jachowicza*, powtórnie wydane i znacznie pomnożone. 8) *Pieśni narodowe i Sielanki* przez Stan. Bratkowskiego w druk. Wróblewskiego. 9) Nauka Budownictwa praktycznego czyli doręcznik dla budujących, obeymujący nayłatwieysze sposoby wyrachowania z dokładnością ilości materyałów, potrzebnych do stawiania różnych budowli i szczegółowe opisanie wszelkich prawideł, jakie w wykonaniu takowey jak nayściśley zachowywać wypada, zebrane i ułożone przez M. B.

—*Chwila spoczynku*, pismo peryodyczne, już wychodzi; a na *Dziennik podróży lądowych i morskich*, ogłoszono prospekt: ostatni ma wychodzić raz na miesiąc 6 arkuszy.

— Kontynuje się prenumerata na dzieła: *Obrona Chrystyanizmu* we 4ch tomach i na Traktat o *hemoroidach i wszystkich chorob hemoroid*, przez Brawackiego sztabs-lekarza saperow.—

—Romans historyczny Van der Velda pod tytułem *Arwed Gyllensterna*, z niemieckiego przetłumaczony na polski, wkrótce ma wyyśdź z druku.

Nowe dzieła rossyyskie.

Historya. *Военныя дѣйствія Россійскаго флота*. Działania wojenne floty Rossyyskiey przeciw Szwedzkiey, w roku 1788, 89 i 90, opisane podług dziennych notatek i doniesień główno-dowodzącego tą flotą admirała Czyczagowa. Wydał z uwagami swojemi *A. Sz*. Petersburg, w drukarni Cesar. Akad. Ross. 1826. w 8ce str. 291 z 3ma kartami.

Изъясненіе таблицы Римской Исторіи. Objaśnienie tablicy Historyi Rzymskiey, od naydawnieyszych czasów do podziału imperium, ułożoney podług tablic chronologicznych Blera,

Langle-Diufrenóa, Helwecyusza, Hocharta i innych. Wydał *Eynerling*. Petersb. w druk. Depart. ośw. narod. 1826 w 8ce, str. 12.

Remarques historiques sur la ville de Moscou, d'après M. Karamsin. Moscou de l'imprimerie d'Auguste Semen, 1826 w 8ce więk. str. 26.

Denkwürdigkeiten aus dem Leben des Fürsten Dimitri Michailowitsch Posharski, von A. *Malinowski*, Senator und Chef des Moskwaischen Archivs von dem Collegio der auswärtigen Angelegenheiten. Ins Deutsche übersetzt von seiner Tochter Katharina *Malinowski*. Moskwa, w druk. S. Seliwanowskiego. 1826 w 8ce str. x i 70.

Literatura. *Tableau Slave*, par Mme la P** Zénéide *Volkonsky*. Seconde édition. Moscou, de l'imprim. d'Auguste Semen, imp. de l'Ac. Impériale méd-chirurgicale. 1826 w 12ce więk. str. XII i 200.

A la mémoire de l'IMPERATRICE *Elisabeth*. z godłem: Passa albella donna e par che dorme (Tasso). Petersburg, w druk. A. Pluszara. w 4ce str. 10.

Dem Andenken Elisabeths, Russlands unvergesslicher Kaiserinn. Von J. B. *Petrosilius*, Lehrer der deutschen und lateinischen Literatur an der praktischen Handlungs-Akademie zu Moskwa. — Moskwa gedruckt bei S. Seliwanowsky. 1826 w 4ce str. 8.

Узнанная. Poznana. Moskwa, w drukar. Ces. Teatru moskiew. u A. Pochorskiego. w 12ce mniey. str. 10 z godłem:

Heureux, trop heureux dans sa noble carrière
Celui, qui rejetant ses regards en arrière,
Y retrouve partout ses défauts combattus
Les traces du travail et celles des vertus.
Delille.

Powieści. *Повѣсти.* Powieści dla dzieci Xiężney Berry poświęcone przez P. *Bulji*, członka wielu towarzystw uczonych. We dwóch częściach, z obrazkami. Przetłumaczył Orest *Somow*. Petersburg, w drukarni K. Kraja 1826. Contes

offerts aux enfans de France par J. N. Bouilly, membre de plusieurs academies. D'après la troisième édition de Paris. Avec la traduction russe. Réimprimé à St. Pétersbourg, chez Charles Kray, 1826 w 12ce więk. str. 225 i 295.

Historya Naturalna. *Разсужденіе о семейств҃ крестовидныхъ растеній.* Rozprawa o czterolistnych roślinach przez P. *Dekandola*, z francuzkiego przełożył P. *Trocki*. Moskwa, w druk. uniwer. 1826 w 8ce str. 165. z 2ma rycinami.

Списокъ растеній Московской Флоры. Spis roślin Flory moskiewskiey, ułożony przez Michała *Maksimowicza.* Moskwa, w druk. uniwer. 1826 w 8ce str. 24.

Изъясненіе таблицы. Objaśnienie tablicy, wyobrażającey główny podział roślin. Moskwa, w druk. uniwer. 1826 w 8ce str. 17.

Technologija. *Красильная Практика.* Praktyka farbierska, obeymująca farbowanie wełny i sukna w pewnych i dla każdego zrozumiałych przepisach, według których łatwo można otrzymać wszystkie kolory. Ze wzorami illuminowanemi. Dzieło Jana Jerzego *Szeyblera.* Część I obeymująca farbierstwo wełny i przędzy wełnianey, z dodatkiem praktyczney nauki farbowania sukna z cętkami (*съ искрами*), we trzech osobnych tablicach. Część II obeymująca farbierstwo sukien, kazimierków, salop, szalów i wszystkich materyy wełnianych, z dodatkiem, opisującym rzeczy do farbierstwa należące. Moskwa, w drukarni S. Seliwanowskiego. 1826 in folio. Część I. str. 162 tablic 2 i rejestr. Część II. str. 183.

Ручная книжка для хозяевъ и хозяекъ. Xiążka podręczna dla gospodarzów i gospodyń, do użycia w mieście i na wsi, czyli zbiór naynowszych sekretów, do wieyskiego i mieyskiego gospodarstwa należących, z rozmaitych autorów, piszących o tém wyjęty. Z dołączeniem wykładu znaków, po których wieśniak poznawać może zaw-

czasu o zmianach powietrza. Tłumaczenie. Moskwa, w druk. S. Seliwanowskiego. 1826 w 8ce Część I. str. VIII i 227. Część II. str. 251.

Medycyna. *Вѣрный хранитель здравія матерей и дѣтей.* Wierny stróż zdrowia matek i dzieci, dzieło w angielskim języku przez Williama *Buchana* napisane, z francuzkiego tłumaczone przez Jana *Keppena*. Moskwa, w drukar. ces. moskiew. teatru. 1826 w 8ce więk. str. x i 575.

Всеобщая практическая Медицина. Powszechna medycyna praktyczna, wydana przez Józefa *Franka*, radcę stanu i kaw. professora Ces. Uniwersytetu Wileńskiego, i t. d. z łacinskiego języka przełożona przez Michała *Matwiejewskiego* studenta ces. medyko-chirurgiczney akademii oddziału moskiewskiego. Pierwszey części, księga 2ga, obeymująca naukę o chorobach skóry. Moskwa, w druk. A. Semena. 1826 w 8ce str. xxx i 743. (O wyyściu z druku pierwszey księgi, donieśliśmy w roku przeszłym. Obacz *Dziennik Wilenski*, oddział *Nowin naukowych* Tom I str. 98).

Nowe dzieła cudzoziemskie.

Literatura powszechna i Historya litteratury. Résumé de l'histoire de la littérature Italienne, par M. *F. Salfi.* Paris 1826 vol. 2 in 18. (6. fr.)

Wziętość, jaką przez swoje prace litterackie w teraznieyszych czasach potrafił dla siebie pozyskać P. *Salfi*, zapewnia nieomylny szacunek ninieyszemu dziełu, które w ciasnym dość obrębie swoim, obeymuje wyciąg historyi litteratury włoskiey. W porządnym rozbiorze nowego wydania dzieła *Gingnené*, (Histoire de la littérature Italienne) umieszczonym w pismach peryodycznych francuzkich, dał już P.

Salfi dostatecznie poznać swoję w tey mierze gruntowną znajomość i krytyczną bystrość. Nowe to dzieło do nas jeszcze nie doszło: gdy zaś pisma w tymże przedmiocie, które wydali *Tiraboschi* i *Corniani*, są zaobszerne i do nabycia mniey łatwe, skwapliwie go wyglądamy dla powszechnieyszego poznania zamożney litteratury włoskiey. *A. B.*

Filologia. 1. *Selectae M. A. Mureti epistolae, praefationes et orationes*, quibus additum est Tiberii Hemsterhusii Elogium auctore Davide Ruhnkenio ad emendatissima exempla exactae et annotatione instructae a *Friderico Carolo Kraft.* Hamburgi 1826 8vo. (18 Gr.)

2. *M. A. Mureti* Orationes et Epistolae cura F. E. Kappii. Emendatae brevique adnotatione D. Ruhnkenii aliorumque auctae a *F. C. Kirchhof.* T. 1 et 2. Hannoverae 1825—26 in 8vo.

Gdy w ogólności pisma znakomitego krytyka i mowcy, jak zwyczaynie go mianują, XVI wieku, *Marka Antoniego Mureta*, nigdy ze swego szacunku nie stracą, a jego mowy i listy powszechnie są upodobane, dla obfitości i łatwości łacińskiego stylu; tém śmieley zalecać możemy, młodym zwłaszcza filologom, kształcącym się w pisaniu i mówieniu połacinie, oba tu wyrażone mów i listów Muretowych wydania. Pod n. 1 wymienione, obeymuje wybor tylko celnieyszych w tym rodzaju mieysc z objaśnieniami uczonego wydawcy krytycznémi, grammatycznémi, literackiemi i historycznémi, ile ich potrzeba zdawała się wymagać. Nie mało też całey tey xiążce (ze 23 arkuszy złożoney) dodaje literackiey wartości, przyłączona biograficzna pochwała Hemsterhuisa, przez sławnego hollenderskiego filologa, Ruhnkena, niegdyś napisana, w jegoż pism pomnieyszych zbiorze (*Davidii Ruhnkenii* Opuscula orat. philol. crit. — Lugd. Bat. 1807 8vo str. 1—38) umieszczona, i już po kilkakroć w ostatnich dopiero czasach przedrukowana, a w któ-

rey, sławiąc wielkiego męża Hemsterhuisa, zwięźle i wybornie ideał niejako doskonałego krytyka w filologii nakreślił. — Wskazane zaś tu pod n. 2 wydanie, obeymuje pełne zebranie samych mow i listów Mureta, podług wydania Kappa, z r. 1774, i zupełnego dzieł Muretowych, we 4 tomach, w Hollandyi niegdyś przez Ruhnkena wykonane i poprawione, z pożytecznemi tegoż Ruhnkena i innych uczonych mężów objaśnieniami i uwagami. Tom 1szy zawiera mowy, a 2gi listy Mureta. *A. B.*

3. Inscriptionum latinarum selectarum amplissima collectio ad illustrandam Romanae Antiquitatis disciplinam accommodata ac magnarum collectionum supplementa complura emendationesque exhibens. Cum ineditis Jo. Casp. Hagenbuchii suisque adnotationibus edidit *Jo. Casp. Orellius*, insunt lapides Helvetiae omnes. Accedunt praeter Fogginii calendaria antiqua, Hagenbuchii, Maffeii, Ernestii, Reiskii, Siguierii, Steinbruchelii epistolae aliquot epigraphicae nunc primum editae. Zurichii 1826.

Znakomity filolog Niemiecki i wielu dzieł starożytnych wydawca, *Orell*, wielką zaiste dla nauki starożytności rzymskich uczynił przysługę, zebraniem ninieyszém dawnych Rzymian napisów, i dopełnieniem znajomych już w tym rodzaju zbiorów, i objaśniających je filologicznych badań Hagenbucha, Maffeja, Seguiera i innych. Jestto pierwsza jeszcze tylko część, nastąpi niebawnie druga. *B.*

4. *M. Tullii Ciceronis opera*, quae supersunt omnia ac deperditorum fragmenta, recognovit et singulis libris ad optimam quamque recensionem castigatis, cum varietate Lambiniana MDLXVI., Graevio-Garatoniana, Ernestiana, Beckiana, Schnetziana, ac praestantissimarum cujusque libri editionum integra, reliquae vero accurato delectu brevique adnotatione critica edidit *Jo. Casp. Orellius*. T. I. II. Zurich. 1826 8vo.

Jeszcze nie doszło do nas to nowe dzieł Cycerona krytyczne wydanie, do którego znakomity wydawca Orell zebrał wszystko, cokolwiek w tym względzie było nayszącownieyszego, łącząc ze swojey strony należyte ułożenie i rozporządzenie krytycznych badań, a czystość i poprawność samegoż tego wydania, ile można wnosić z ogłoszenia gazet niemieckich i zalet naukowych Orella. *B.*

Podajemy do powszechney wiadomości naszych filologów, a zwłaszcza nauczycieli szkolnych, następujące tu, świeże wydania klassyków łacińskich, ogłoszone w Hannowerze, a zalecające się poprawnością textu.

5. *C. J. Caesaris* Commentarius de bello Gallico et civili. Accedunt libri de bello Alexandrino, Africano et Hispaniensi 8vo maj. (12 Gr.)

6. *C. J. Caesaris* Commentarii de bello Gallico et civili. Accedunt libri de bello Alex. Afr. et Hisp. Mit geogr., hist., krit. und grammat. Anmerkungen von Prof. *A. Möbius* ster. *B.*

7. *M. T. Ciceronis* orationes XII selectae. Mit histor. kritischen und erklärenden Anmerkungen von Prof. A. Möbius. 2 Bnde 8vo (1 Thlr. 6 Gr.)

8. *M. T. Ciceronis* Laelius sive de amicitia dialogus ad T. Pomponium Atticum. Für Schulen, mit deutschen Wort-und Sach-Erklärungen versehen von Dr. *J. Billerbeck.* gr. 8vo (6 Gr.)

9. *M. T. Ciceronis* Cato Major seu de senectute. Für Schulen, mit deutschen Wort - und Sach-Erklärungen versehen von Dr. *J. Billerbeck* gr. 8vo (6 Gr.)

10. *M. T. Ciceronis* Tusculanarum disputationum libri V ad optim. edit. cur. et select. lect. variet. adj. *A. M. Koel.* 8vo maj.

11. *Cornelii Nepotis* excellentium Imperatorum vitae. Scholarum in usum edidit Dr. *J. Billerbeck* 8vo.

(Do tego słownik łacińsko-niemiecki udzielnie.)

12. *Eutropii* breviarium historiae Romanae. Nach

Jzschuckes letzter Textes - Revision und mit einem vollständigen Wörterbuche herausgegeben von Dr. *G. Seebode.* 2 verbess. Aufl. gr. 8vo (8 Gr.)

13. *Horatii Flacci* opera, ex *Doeringii* recensione. Editio ad scholarum usum accommodata curante Dr. *J. Billerbeck* 8vo (8 Gr.)

14. *Pub. Ovidii Nasonis* Tristium libri v. Ex recensione *Jer. Jac. Oberlini.* Lectionis varietatem enotavit textumque recognitum notis perpetuis in usum scholarum illustravit *Fr. Th. Platz.* 8vo maj. (16 Gr.)

15. *J. Phaedri*, Augusti liberti, fabulae. Mit einem vollständigen Special-Wörterbuch für Schulen, herausgegeben von Dr. *J. Billerbeck* 8vo (8 Gr.)

16. *C. Sallustii* bellum Catilinarium et Jugurthinum. Ad optim. edit. fidem scholarum in usum curavit Dr. *G. H. Luenemann.* 8vo maj. (4 Gr.)

17. *C. Suetonii Tranquilli* vitae xii Imperatorum. Ad optim. edit. fidem scholarum in usum curavit Dr. *G. H. Luenemann* 8vo maj. (10 Gr.)

18. *C. C. Taciti* Opera. Ad optim. edit. fidem scholarum in usum curavit Dr. *G. H. Luenemann.* T. I. II.

19. *P. Terentii Afri* Comoediae vi. Editio ad scholarum usum accommodata atque commentatione de metris Terentianis ornata, curante Dr. *J. Billerbeck* 8. (9 Gr.)

20. *P. Virgilii Maronis* opera, ex Heynii recensione edidit Dr. *J. Billerbeck* 8vo. (10 Gr.)

Dictionnaire universel des Synonymes de la langue Française, contenant les synonymes de *Girard*, de *Roubaud*, de *Diderot*, de *d'Alembert*, de *Duclos* et d'autres écrivains modernes. Nouvelle édition revue sur les éditions originales, corrigée avec soin sous le rapport du style, augmentée d'un grand nombre d'articles, donnant l'etymologie de tous les mots synonymes et celle de certains mots peu usités, enrichie de notes grammaticales, précedée de la préface de Girard,

de celle de Bauzée, de celle de Rouband, d'Observations importantes sur la formation des mots, sur la valeur de leurs initiales et sur la force de leurs désinences, et suivie d'une Table alphabétique, disposée plus convenablement que les Tables précédentes, par *J. E. J. F. Boinvilliers*, Paris 1826 8vo (10 fr. 50 c.)

Geografia, Historya, Statystyka, i t. d.

1. Die Elementar-Geographie, oder die Topographie des Erdbodens, als Grundlage jeder besondern Geographie dargestellt und sowohl zum Gebrauch an Schul-Anstalten, als zum Selbstgebrauche eingerichtet, von *J. H. Heusinger*, Professor in Dresden. Mit einem Atlas von 16 Blättern in gr. 4. Dresden 1826. (1 Thlr 18 Gr.)

Pożyteczne dzieło w szkolném i domowém użyciu, ułożone podług planu przyjętego i prostowanego przez ciąg 30 lat zawodu nauczycielskiego, w którym autor zostaje. *B.*

2. *Kurzer Abriss* der Erdbeschreibung von Europa im Allgemeinen und Besondern, nach F. C. Selten. Ein Leitfaden für Lehrende und Lernende von Dr. *E. H. Zober*. Stralsund 1826 8vo (8 Gr.)

Również przydatne, jak poprzedzające, do szkolnego użycia, lubo w ściśleyszych granicach objęte na samę Europę w ogólności i po szczegółach. *B.*

Colleccion de los viages y desenbrimientos, que hicieron por mar los espannoles desde fines del siglo xv, con varios documentos ineditos concernientes a la historia de la marina castellana y de los establecimientos espannoles en Indias: coordinada y ilustrada por *don Martin Fernandez de Navarette*, de la orden de S. Juan, secretario de S. M., ministro jubilado (emeryt) del consejo supremo de la guerra, director interino del deposito hidrografico etc. T. I. II. III. Madrid 1825—26 in 8vo maj.

Collection des voyages et découvertes que les

Espagnols ont faites par mer depuis la fin du 15 siècle, avec divers documens inédits sur l'histoire de la marine espagnole et des établissemens espagnols en Amérique, mise en ordre et enrichie de notes, par *Don Martin Fernandez de Navarette*. Traduite en fr. p. M. *de Verneuil*. T. I. Paris 1826 8vo.

O tém przedsięwzięciu daliśmy już ogólnieyszą wiadomość w Dzienniku przeszłorocznym (Nowiny nauk. T. I. str. 239), z pociechą teraz donosimy o postępie i dopełnieniu tegoż przedsięwzięcia; albowiem P. *de Navarette* zamierzoney swojey pracy już piérwsze trzy tomy wygotował, pozostaje tylko do ukończenia czwarty. W tomie 1 i 2gim pomieszczone są podróże Kolomba, tudzież akta historyczne, odnoszące się do owych jego podróży i odkryć, do pierwiastkowych osad w Ameryce, do żeglugi Hiszpańskiey w te strony i t. p. — Tom 3ci obeymuje podróże tak nazwanych *Navegantes menores*, jako to: *Ojeda*, *Grijalva*, *Pinson*, *Vespucci* i t. d. — Przekładu francuzkiego, rozpoczętego przez P. *de Verneuil* a mającego się dopełniać przez P. *de la Roquette*, tom 1szy jeszcze tylko wyszedł. *A. B.*

Nauki i Sztuki piękne.

1. Erzählungen für die weibliche Jugend, von *Caroline Stille*. Mit einem Vorworte von *Therese Huber*, geb. Heyne. 2 Theile. Mit Kupfern. Leipzig 1826 8vo (1 Thlr. 12 Gr.)

Ozdobnie wydane dziełko, obeymuje przyjemne i pożyteczne powieści, przeznaczone dla płci niewieściey w godzinach wolnych od zatrudnień domowych. W naszym kraju pożytecznemi też być mogą dla młodych osob i ze względu niemieckiego języka, jeśli które z polek do zupełnieyszego, jak przystoi, ukształcenia postąpić w nim pragną. Czytanie, zwłaszcza łatwieyszych opisów, naylepiey ku temu celowi posługuje. W dołączoney też do rzeczonego dziełka

przemowie, ukazana jest korzyść i przyjemność z tego rodzaju zabaw. *A. B.*

W podobnym też zalecają się celu dwa ładne pisma następne:

2. *Althings* kleine Erzählungen. 2 Bändchen, in eleg. Umschlag. Hamburg (bey Lübbers und Schubert 1 Thlr. 12 Gr.). 1826 12mo.

3. Herzensbildung, in Erzählungen für die Jugend. Von *Heinrich Gräfe.* Mit vier colorirten kupfern. Weimar (bey Hofmann 1 Thlr. 4 Gr.) 1826 8vo.

4. *M. de Pourceaugnac*, opéra bouffon en trois actes, d'après Molière: paroles ajustées sur la musique de Rossini et de Weber par M. *Castil-Blaze.* Paris 1826 8vo (1 fr. 50 c.)

Znajoma osnowa tey nader komiczney sztuki Moliera została dopiero dowcipnie zastosowana do wyborney muzyki, w nowym guscie, Rossiniego i Webera. Smiało zalecać możemy przyjemne to dziełko miłośnikom i znawcom tego rodzaju nauk i sztuk pięknych.

5. *Nouveaux recueils de Contredanses, Walses*, pour piano et pour le violon en quatuor. (Każdy zbiór czyli oddział składa się ze dwóch kadrillow). Paris 1826 (3 fr. 50 c.)

6. *Six Nocturnes en canons, à trois voix*, paroles françaises et italiennes, dédiés à S. A. R. Mme la duchesse d'Orleans, par *G. Andreozzi.* Paris 1827.

Kompozycya cała zalecać się ma dzwiękiem melodyynym i w ogólności czystością stylu muzycznego.

Teologia i Historya kościelna.

1. Gemälde aus dem Reiche des kirchlich-religiösen Lebens der Christen: eine Characteristik der katholischen und protestantischen Kirche. Allen denkenden Katholiken gewidmet von *A. W. L. Herrklatzsch.* Hamburg (bey Herold. Perthes u. Besser) 1826 gr. 8vo (12 Gr.)

Przed wszystkiemi w tym przedmiocie wiel-

kiey wagi dzieło, nie dość w prawdzie obszérne, bez żadnego atoli stronnictwa obeymujące naukę, zasady i różnicę katolickiego i protestanckiego kościołów, uczénie i z umiarkowaniem wykazane. *B.*

2. *The State of the protestant Religion in Germany* etc. by *Hugh James Rose.* Cambridge 1825 8vo.

3. *Der Zustand der protestantischen Religion in Teutschland,* in vier Reden, gehalten an der Universität zu Cambridge von *Hugh James Rose.* Mit vielen Anmerkungen zur Erläuterung der Reden. Aus dem Englischen mit einigen Bemerkungen übersetzt. Leipzig 1826 8vo.

Autor, odbywszy w r. 1824 podróż naukową po Niemczech, ze źródeł mieyscowych, jakich mógł zasięgnąć, a naybardziey, z własnych postrzeżeń opisał w ogólności stan kościoła protestanckiego w Niemczech i zamknął to swoje opisanie we cztérech w tym przedmiocie mowach, objaśniając je w przydanych udzielnych do tego uwagach. Przydatki tłómacza po większey części są małey wagi, przekład dość wierny. *B.*

Der Kaufmann, wie er seyn soll und kann, oder Väterlicher Rath an meinen Sohn, welcher sich der Handlung widmet. Von D. *Wilken.* Elberfeld 1826 8vo (12 g. Gr.).

Pismo zawierające w sobie wiele pożytecznych uwag dla młodych osob sposobiących się do stanu kupieckiego.

Handbuch für Kaufleute und Schiffer, enthaltend sämmtliche Frachtlisten für den Transport der Waaren auf dem Rhein, von Holland bis Basel und den Nebenflüssen, nebst andern auf die Schifart Bezug habenden Anlagen. Köln (bey Schmitz) 1826 gr. 8.

Medycyna. 1. Die Atmosphäre und deren Einfluss auf deu Organismus, von *D. J. H. Hoffbauer.* Leipzig 1826. gr. 8vo (9 Gr.)

Zalecone w gazetach niemieckich, acz nie obszérne, to pismo do Patologii i Fizyologii o wpły-

wie powietrza, którém oddychamy na życie i ciało ludzkie w ogólności. *B.*

2. Icones anatomicae, auct. *C. J. M. Langenbeck.* Nevrologiae fasc. I. II. Tabulae aeneae I—XLIII. Gottingae 1826. fol. (21 Thlr.)

Spodziewać się wypada, że niczego braknąć nie będzie do należytego wykonania anatomicznych obrazów, które dopiéro nie dawno przedsięwziął Professor Gettyński P. *Langenbeck.* Wkrótce wyydzie na świat 3cia cząstka (Heft) Newrologii i zaraz po niey nastąpią dalsze anatomii części, Angiologia, Myologia, Osteologia i t. d. Niewiadomo nam jeszcze, jaka będzie liczba wszystkich tablic anatomicznych, które mają bydź rozłożone na cztéry główne oddziały (Haupt-Abtheilungen), każdy 27 talarow oceniony, tak, że cały zbiór do 108 talarow dał się oszacować: nie dziw, że tak znaczny koszt na tak ważne dla nauki lekarskiey i pyszne dzieło. Po ukończeniu tablic tenże zacny autor wykład anatomiczny z dodaniem własnych praktycznych postrzeżeń wypracuje. *A. B.*

3. *D. L. G. Kleinii* Interpres clinicus, sive de morborum indole et exitu in sanitatem. — Cum praefatione *A. de Haller.* Editio nova. Lipsiae 1826. in 18 (18 Gr.)

Znajome aż nadto kieszonkowe i podręczne w praktyce lekarskiey dziełko, ponowione poprawném tém przedrukowaniem, z dodaną przemową Hallera, świeżey nabrało w oczach lekarzy wartości. *B.*

4. *J. B. Burserii de Kanilfeld* Institutiones Medicinae practicae, quas auditoribus suis praelegebat. Recudi curavit J. F. C. Hecker. Lipsiae 1826. voll. 4 8vo.

Ekonomia, technologia, sztuki gymnastyczne i przyjemne.

Die wohlunterrichtete und sich selbst lehrende Köchin, oder die Kunst, in der kürzesten Zeit, ohne alle Vorkenntnisse, auf die vortheilhafteste Artbillig und Schmakhaft ko-

chen zu lernen. Ein unentbehrliches Handbuch für Hausfrauen und Köchinnen, nach vieljährigen Erfahrungen bearbeitet von *Elisab. Klarin.* Hanau 1826 in 12 (12 Gr.).

Dość obszerne to dziełko, bo ze 365 stronic złożone, zawiera dostateczny i łatwy opis 487 używańszych, równie jako i naybardziey wyszukanych, w życiu wygodném potraw, przypraw i t. p. r. Zyskało zaś dla się dopiéro zupełną pochwałę w swoim rodzaju, tak, iż troskliwe a porządnieysze gospodynie, jakiemi po większey części Niemki w swoich domostwach bywać zwykły, wybornego w wymienioném tu piśmie do swoich domowych zatrudnień mieć mogą przewodnika. *A. B.*

Die wohlerfahrene Lehrerin im Haushalten und in der Küche, oder practisches Haushaltungs- und Kochbuch, von *Auguste Gerike.* Hannover 1826. 8vo (16 Gr.).

Ze wszech względow wielce przydatne dla domowych gospodyń pismo, ze ścisłych autorki w tym rodzaju doświadczeń ułożone. Na wstępie są podane ogólne myśli do porządnego rozporządzenia zatrudnień domowych i całego czasu, utrzymania sług i t. p.; pierwsza zaś część, ze 14 rozdziałow złożona, oprócz ogólnych naprzód uwag, zawiera w sobie szczególne przepisy pieczenia chleba, utrzymania legumin, robienia wódek, octow, przygotowania mięs, marynat, utrzymania mlecznego i t. p. r.; nakoniec w drugiey części, w 18 rozdziałach pomieszczone prawidła szczegółowe kuchennych robot, konfektow i wymyślnych rzeczy i t. d. *A. B.*

Nowiny

DZIENNIK WILENSKI przeznaczony jest do ogłaszania rzeczy naynowszych: z historyi, statystyki, jeografii, podróży, ekonomii, handlu, prawa, pedagogii, wymowy, literatury, oraz, nauk i sztuk z ich przystosowaniem do rolnictwa, rękodzieł, rzemiosł, gospodarstwa i przemysłu, nie mniey też wiadomości, ściągających się do spółcześney historyi nauk.

Rzeczy te obeymują się w pięciu osobnych oddziałach, jakoto: 1) Literatury Nadobney, 2) Historyi i Literatury, 3) Umiejętności i Sztuk, 4) Nauk stosowanych i 5) Nowin naukowych. Każdego oddziału karty oddzielnie będą liczbowane, a wszystkie razem w ciągu roku złożą tomow siedm. Każdy zaś Numer miesięczny zamknie się we 14tu arkuszach drukowanych. Ryciny dodadzą się, ilekroć objaśnienie rzeczy będzie tego wymagało. Numer wychodzi ostatniego dnia miesiąca.

Cena prenumeraty: z przesyłaniem pocztą na całe Państwo Rossyyskie rubli srébrnych *dziesięć;* na mieyscu w Wilnie bez przesyłania pocztą rubli srébrnych *siedm i pół.*

Prenumerata przyymuje się tylko na rok cały. Prenumerować można: w Wilnie w Expedycyi Gazetney Głównego Pocztamtu Litewskiego i w Redakcyi Kuryera Litewskiego; w innych gubernijach na wszystkich Pocztamtach, Kantorach i Expedycyach pocztowych.

Listy zapisują się do *Redakcyi Dziennika Wileńskiego*, w Wilnie, w domu W. Kułakowskiego za koszarami ś. Ignacego.

A. Marcinowski Redaktor.